

schap niet velen kan; en nu bezigt hij de bespotting als wapen, om hem laatspottend uit de hoogte te behandelen; kan het, door zijn spot hem het leven in dien kring onmogelijk te maken; en lukt dat niet, hem althans tot zwijgen te doemen, hem te kwelen, en zijn invloed te breken.

Maar voor een tweede staat het heel anders. Die treedt een kring binnen, *sonder* veete in zijn hart, maar in dien kring wil hij de lachers op zijn zij hebben, en door dien lach zich zelf laten bewonderen, en nu *liest* hij zich een slachtoffer, en viert er zijn lust aan, niet uit bitterheid noch uit kwellucht, maar schier eeniglijk om te behagen.

En een derde eindelijk bespot noch uit laatspottend, noch ook uit egoistische behaagzucht, maar omdat hij zijn spelend vernuft niet beheerscht. Vanzelf en ongezoekt komen de spottische beelden zoo iemand voor den geest, dringen zich de spottachtige woorden bij hem naar de lippen, en dan laat hij zich gaan, en weet zich zelf niet te beheerschen, en zoo wordt hij door zijn spottzucht, niet uit passie noch met opzet om te behagen, maar vaak zonder dat hij 't zelf weet.

Alleen de eerste soort »bespotter» nu is het waartegen de Heilige Schrift haar banvloek plaatst. Niet alsof ze het diep egoistisch en meedoogenloos bespotten uit behaagzucht verschoont, of als een het wild vernuftspel, ook dan als het wondt, nog te vergoelijken zijn. Dat zij verre. Maar overmits de Heilige Schrift *Gods volk* komt vertroosten, en juist dat volk, eeuw in eeuw uit, het bangt van de spottzucht der laatspottendheid te lijden had.

Voor God en zijn Woord is de »bespotter» een tiran, die Gods heiligen kwelt, en daarom gaat tegen dien tiran de profete uit, dat *»die tiran een einde zal nemen, en dat het eens met dien bespotter uit zal zijn»*.

De »spotter» en de »bespotter» zijn wel verwant, maar toch niet één.

De echte spotter wordt gedreven door laatspottzucht tegen het heilige. Hij kiest God zelf tot zijn vijand, en Gods waarheid en heilige mysterien tot het voorwerp van zijn lachenden smaad.

De man die God *hoort* is nog zoover niet. Wie hoondend tegen de majesteit des Heeren spreekt, toont dat hij nog den indruk van Gods majesteit ondergaat, en dien indruk van zich wil weren, en nu tegen God worstelt, om God te boven te komen. Hem kenmerkt valsche heroïsme, onheilige heldenmoed. Hij is een hooghartige Rabsake.

Maar de spotter steekt nog diep dieper in zijn zonde. Hij worstelt niet meer. In zijn schatting is God reeds overwonnen. En nu zit hij rustig, terneder, om met dien overwonnen God te spotten, en door dien spot alle uitwerking te breken, die van dien overwonnen God nog bij anderen mocht naderen.

Voor den spotter is God er onder, en opdat God er niet weer bovenop come, belacht hij dien God met duivelschen wellustlach.

Maar zoo is de »bespotter» niet.

De »bespotter» keert zich niet tegen God, maar tegen hen, die onder menschen nog voor God durven uitkomen.

Daar schuilt dan wel vijandschap tegen God achter, maar de »bespotter» is toch te ondiep om zich tegen God zelf te keeren. Wat hem prikelt en hem genot bezorgt is, »de fijnen», omdat ze God vreezen, te plagen, te terven, te sarren, en in wat hun het heiligste is te wonden.

En daar groeit hij in, niet *acht* uit kwellucht, maar ook naarden het vernuft nooit gemakkelijker zijn vonken schiet, dan waar het hoogste aan het laagste, het heiligste aan het gemeenste raakt.

Immers hij bespot niet alleen »de fijnen». Hij viert zijn lust ook wel aan anderen bot. Maar toch als hij »de fijnen» tot zijn slachtoffer kan kiezen, werkt zijn vernuft het vaardigst en geniet hij op het hoogst.

Ook die zonde der »bespotting» nu, komt op uit een trek, dien God zelf in onze natuur inghelept, bij zijn scheppen van den mensch naar zijn beeld.

Satan is te arm om ooit iets origineels te doen, iets ook maar te scheppen. Het vernuft is niet zijns, maar Gottes. En al wat Satan vermag is, dat hij het vernuft dat God tot den prijs van zijn naam achipt, omzet in een booze kracht, die tegen God en zijn volk ingaat.

Want dat er in de »bespotting» iets schuilt, dat op zich zelf volstrekt niet zondig is, dat leert Psalm 2 ons wel, als het daar heet dat God zelf dit machtig wapen hanteert. *»Die in den hemel zit, zal lachen, de Heere zal se bespotten»*. Of ook dit merkt ge wel in Psalm 59:9, als David uitroept: *»Maar Gij Heere wilt hen belachen, Gij zult alle Heidenen bespotten»*.

De grondkracht alzoo, waaruit de bespotting opkomt, ligt in God zelf. Een trek van die grondkracht is ook ons, omdat we naar Gods beeld geschapen zijn, in onze natuur gedreven. En de zonde ontstaat pas, wanneer de bespotter onder menschen dezen trek van triomferenden humor niet *voor* God, maar tegen God keert, en er de bitterheid van gevoelen doet aan zijn volk.

Zelfs mag gezegd, dat Gods volk ten deze aan verzuim schuldig staat, en dat het dezen trek onzer natuur te veel ongebruikt liet, waar hij voor de eere van God en zijn waarheid kon worden aangewend.

Zie maar, met wat bijtenden humor Jezus de Phariseën en Schriftgeleerden terecht zet, en reken dan zelf na, wat kracht van zulk zinnig zeggen van Jezus al de eeuwen door is uitgegaan.

Ook in het begraven van een u toebetrouwde kracht. Zoo dacht ook Erasmus er in zijn *»lof der zaligheid»* over, en Marini in zijn *»Bijzondere»*. Ernst is treffelijk, maar ook het vernuft, mits in den dienst des Heeren aangewend, is een gave, waarmede voor de zake Gods moet gestreden worden.

Toch kan deze roeping van Gods volk, om ook het vernuft in den dienst des Heeren te stellen, nimmer een vrijblijf worden, om aan wie ons »als fijnen» bespot, dit met bespotting overziet betaald te zetten.

Ook van dat lijden der »bespotting» spreekt de Heere: *»Mijn is de wrede, en daarom gaat tot zijn volk de profete der vertroosting uit, dat het eens met dien bespotter uit zal zijn»*.

Let er dan ook op, hoe zij aan wie deze heber der vertroosting wordt uitgerikt, worden ingeleid onder den eernaam van *»de zachtmoedigen»*. De zachtmoedigen zullen vreugde hebben, zoo loopt het redeverband, *»de zachtmoedigen zullen vreugde hebben, als het een den bespotter uit zal zijn»*.

Maar vergis u nu niet. Want onder »zachtmoedigen» verstaat de Schrift volstrekt geen lieden met algemont omgevoel; goedbloedige zielen, die zich maar alles laten welgevalen; slachtsche

naturen, die zich maar alles laten aanleunen; on-aandoenlijken, die het liefdelijk kunnen aanhooren zoo als men hen krenkt en smaadt en hoont, zonder dat het bloed hun uit de kameren van het hart naar het aangezicht vliegt.

Integendeel de »zachtmoedigen», naar luid van Gods Woord, zijn liere, nobele naturen, die de beleediging van den spot diep gevoelen, en telkens aandrift in zich ontwaren, om er vierkant tegen in te gaan, en die het ook wat goed kunnen zoudten, maar die *ervan afstien uit gehoorzaamheid aan God*, en die niet terugblijven, omdat ze het niet mogen.

Maar ge begrijpt dan toch, hoe hemelsbreed dat verschil. Enerzijds een lage natuur, die zich trappen laat, zonder dat het hem deert, of zonder dat hij zou durven of kunnen van zich afstaan. En anderzijds een heldennatuur, van hoogen moed, die duchtig met het wapen van den spot terug zou kunnen slaan, maar, onderwijl hij fier en rustig den bespotter in het oog staart, den pijl op de pees terughoudt, omdat zijn God hem geleerd heeft, dat hij zich niet mag wreken, maar het over heeft te geven aan zijn God.

En vraagt ge hoe dit dan rijmt, dat Gods volk het vernuft in den dienst des Heeren heeft te stellen, en dat toch »de zachtmoedigen» niet terug mag slaan, laat u ook hierin dan door uw Heiland leeren, die als hij zelf gehooft werd, nooit terugsmadde, en hoe giftig ook belasterd, altoos *zweg*; maar die *niet* zweeg, als de waarheid van zijn God moest gehandhaafd worden, en dan het bijtendst vernuft niet te scherp achtte.

Dat men u bespot, moet ge als kind Gods dragen kunnen; dat men tegen uw Vader in de hemelen spot, noot.

Dat men u bespot, moet ge niet uit weeke onmannelijkheid u laten aanleunen, maar met al Gods volk, door zelfbeheersching, heldenmoed, en gehoorzaamheid aan uw God dragen kunnen.

Het mag u, ook al zwijgt ge, zelfs niet bitter maken in uw gemoed.

Het hoort bij het Kruis, dat ge zult opnemen, opnemen elken morgen, om het vroolijk volgend, uw Heiland na te dragen. Of wie is gelasterd, wie bespot als hij, toen hij te sterven hing aan het vloekhout?

Ja, sterker nog. Christenen die niet van bespotting te lijden hebben, mogen zich wel afvragen, of het goed met hun

meer- als de part. En sta- wijzen, op de s wat nu
nu aan privilege m ont-
te keu- kerken ands be- j de vic- rond te n ieder
in de van het en tus- en wijn, dat in rken ge- valseche
lijkheid, ling tus- en het ds moet het gees- gel zelfs
ne echt,
indien te doen ike laat
zoodra daarin vernie- keur op
te tegen-
opgezom- inhoude, voord. tualisme oud van t wezen den ge- m. en het er estelijke woorden
seologie, geprevel, dak; en verschi- t woord, wordt, is emmerd. tualisme, woord of nu doelt an saam, dat er k als de e stame- zook ook ren, als niet toe ds geen deswege het voor opt zoud-
teekend, toepas-
ht, dient t in, en p over
in rechte orm laat waarlijk wil is,
op val- m voor of ver-
meerde tualisme- dienst de- daverzon-
zija we- en hei- twee- kerken waarlijk erschen, eest een leveren. m vorm fiasvol- zctten, ten aan de wille-
en slotte n strijd alen. ageland, Gerefor- veer zóó he-er- ook ziet vorme-
der rée rijd met

Cramer, gepoogd, tegen dit vormelijk Episcopale stelsel een gematigd Gereformeerd liturgisch geheel over te stellen, maar, vooral onder de aandrijving van John Knox, zijn de Puriteinen, en later de Independenten, in een tegenovergesteld uiterste overgeslagen, en hebben zich kortweg zoogoed als van alle vorm geëmaniceerd, en op hoogst ernstige wijze het liturgisch beginsel zoogoed als tot niets herleid.

Overmits nu de geschriften der Puriteinen ook hier te lande veel vertaald en gretig gelezen werden, heeft dat rusteloze protest tegen alle eeren van den vorm, en dat gestadig dringen op emancipatie van den individueelen geest in elk gegeven oogenblik, ook hier te lande zijn uitwerking niet gemist. Reeds van nature is de Nederlander geen minnaar van nobele vormen. In het vormeloze vindt zij gemakzucht zich thuis en elke vorm knelt hem. Er waar nu bovendien zekere overgeslagen eenzijdigheid uit de Doopersche richting ook in onze Gereformeerde kerken naverkte, is het alleszins begrijpelijk, dat dit valsche Spiritualisme ook hier te lande een vruchtbaren bodem vond, en na niet zoo lange dagen allen eerbied voor het liturgische verdroog.

Allengs was het dan ook zoo ver gekomen, dat niemand in Gods kerk meer naar de juiste verhouding tusschen geest en vorm in den eeredienst vroeg. Het ieder vogeltje singt zoals het gebekt is," werd onder predikanten regel. Waaraan had men zich te storen? De predikant was volmaakt vrij, om heel den eeredienst in te richten gelijk hem dit geviel. Noch orde noch regemaat noch gelijkheid werd meer waargenomen. Ieder bewandelde zijn eigen paadje. Ieder bereed zijn eigen stokpaardje. En de gemeente, van verre niet vermoedende, welk gevaar hierin school, juichte dit eer toe, dan dat ze het tegenwerkte.

Wat deed dit er dan ook toe? Wat afwisseling hield den toon levendig. En als de predikant bovendien bekend stond als een "geestelijk mensch", zag men in dit geheel vrij omspringen met woord, vorm en volgorde, iets dat schier leek op heilige inspiratie in 't klein.

Zoo lang kan een kwaad, dat in den oorsprong niet bezworen werd, in de historie naverken, en al erger worden.

Reeds in de dagen der Reformatie, kwam in Zwijgaansche en Doopersche kringen het besef op, dat er in de vergadering der geloovigen eigenlijk niets behoefde te zijn, dan een man, die preekte en voering in het gebed. Een soort lezing in een zaal voor zeker aantal toehoorders. Een soort meeting met gebed opend en gesloten. Een soort college over de heilige waarheid voor een gemengd gehoor.

Meer niets.

Geen vergadering als van één lichaam. Geen karakter aan die vergadering eigen als een vergadering van geloovigen. Geen tot uitdrukking komen van de eenheid in de onderlinge gemeenschap. Niets dat uitging gaf aan een gemeenschappelijke aanbidding. Zelfs het gezang werd tot een minimum gereduceerd.

En het Avondmaal mocht ge nog houden ja, maar dan hoogst zeldzaam, en dan in de gehoorzaal rondgedragen en aangeboden aan de opgekomen hoorders.

Calvijn en Lasco daarentegen hebben zich hietegens van meet af verzet. Zij gaven beiden een tamelijk breede Liturgie. Zij herstelden de formuliergebeden. Zij boden aan de kerk aan het gewijde, weldoordachte woord. Zij regelden de volgorde en de onderscheiden deelen van den dienst. En wel verre van de predikatie tot het één en al te maken, werd die predikatie door hen ingeweven in een geheel uit van acten, waarin de eeredienst tot uiting kwam.

Ook op onze oude Synoden behield dit betere inzicht de hoogte hand. Toch stonden de Fransche kerken hooger, en is de poging om ook ten onzent den liturgischen teugel iets straffer aan te trekken wel gewaagd, maar niet geheel geslaagd.

Het valsche-spiritualistische element der Dooperij had te veel bedorven, en later werkte de Puriteinsche invloed uit Schotland in dit opzicht te verstorend op ons kerkelijk leven in.

Er was te sterk naar den vormlijken kant door Rome overdreeven.

Die actie had een te sterke reactie gewekt, en onder die telkens weer geprikkelde reactie lijdten we nog.

Wat ons daarbij ten deele nog gered heeft is onze Liturgische bundel, die, in 1679 nogmaals bescegd en uitgebreid, openlijk en beslist tegenover de spiritualistische eenzijdigheid en Doopersche vormloosheid partij koos.

Al is het toch, dat ook die Liturgische bundel allengs in het graf der vergetelheid scheen weg te zinken, toch bleef het Formulier voor het Avondmaal en voor den Doop, en evenzoo het Huwelijksformulier en dat van Bevestiging, zich in het gebruik nog altoos weer opnieuw handhaven.

Het is zoo, ook deze Formulieren verminke men naar willekeur, en ieder predikant deed dit op eigen houtje. Zelfs ging die verkorting en verminking steeds verder, tot eindelijk onder het Moderne régime door tal van predikers heel onze Liturgie op zij werd geschoven.

Maar de Liturgische idee bleef dan toch in tal van kerken leven, en althans bij Doop en Avondmaal luisterde men saam nog met welgevallen naar de gezafde, gewijde taal onzer vaderen.

We behoeven daarom voor de weeropleving van het Liturgisch element in onze kerken in het minst niet onze toevlucht te nemen tot de Duitsch-Liturgische agenda, veel min tot het Episcopale *Book of Common Prayer*. Wie onze kerken ook uitwendig weer op wil bouwen, beginne met weer te gebruiken wat we hebben; die stude zich

aan aan het verleden; poge langs dien natuurlijke weg de gemeente weer een oog voor waardiger vormen te doen krijgen; en late het dan aan de doorwerking der zuivere beginselen over, of ons Liturgisch geheel zich nog verder, nog breder, nog juist, en nog schooner ontwikkelen zal.

Reeds zijn we een goed eind weegs weer op het rechte spoor gekomen.

De Formulieren en Sacramenten worden weer vrij eenparig en nu ook onverminkt gebruikt. Enkele formuliergebeden worden weer met stichting gebeden. Ook dat voor den kerkeraad.

Ga dat proces zoo rustig door, en wacht men zich vooral stiptelijk voor het indringen in zijn Liturgie van vreemde buitenlandse en buitenkerksche elementen.

Populaire Exegese.

De uitgever D. Donner zond ons twee populaire commentaren tegelijk toe, de één over den *Eersten Corinthierbrief*, de tweede over den brief aan de *Filippenzen*, niet van één, maar van twee auteurs, die over den Filippenzerbrief van den Zendingdirecteur Ds. Donner, die over den *Eersten Corinthierbrief* van Ds. Van Andel.

En niet alleen dat beide commentaren te gelijker tijd het licht zagen, maar ook hierin zijn ze één, dat ze beide op den titel verklaren populair bedoeld te zijn, en ten dienste der gemeente te zijn bereid.

Alleen is er dit kleine verschil, dat Ds. Donner zijn commentaar schreef voor de gemeente, Ds. Van Andel zijn uitlegging stuurde aan de gemeente.

Schijnbaar een nietigheid, en toch een verschil dat duidelijk het uiteenlopende van de bewerking kenmerkt.

Ds. Donner richt zich niet tot de gemeente, maar zorgt voor haar, en maakt haar ten behoeve gereed, wat men zou kunnen noemen een breede parafraze, die als van woord tot woord niets doet dan den zin uitleggen.

Ds. Van Andel daarentegen, minder flegmatisch, meer sanguïsch van aard, richt zich tot de gemeente zelve, en geeft ook wel uitlegging, maar toch meer door telkens den gedachtenkring te tekenen, die bij hemzelf door de lezing is opgewekt, en die nu als toelichting bij het woord komt, om den zin van dat woord als vanzelf te laten spreken.

Naar den regel van het *variis modis bene fit*, is uit beide gelijkelijk profijt te trekken. Donner is practischer, Van Andel is rijker, soms weelderiger. Zoo zelfs dat als Donner een volgend maal 1 Corinthen, en Van Andel den Filippenzerbrief, elk op hun eigenaardige manier behandelde, geen van beiden overtollig werk zou doen.

Nergens maait de één den ander het gras voor de voeten weg. Veeler puren ze, over hetzelfde korenveld strijdend, elk voor zich op zijn wijs hooit uit een korenbloem, die de ander staan liet.

We zija daarom voor beide studien dankbaar, en bevelen ze van harte aan ons kerkelijk publiek aan.

Toch beide niemand zich in, dat onze Gereformeerde kerken op den duur met deze populaire uitleggingen volstaan kunnen.

Wat komen moet is de wetenschappelijke exegese, opdat onze kerken niet langer ongemerkt uit den Duitschen arbeid te veel elementen in zich opnemen, die bij den levensstandaard van onze Belijdenis niet passen.

Wilt ge intusschen van beide commentaren een proeve, lees dan eerst wat Van Andel over 1 Cor. 13:3 o.m. zegt.

Wat is dan deze liefde? 't is een gezindheid, die ons van nature niet eigen is, maar eerst dan in ons komt, als God haar in zich in ons doet overgaan. Liefde heeft God tot bron; zijne liefde is het geheim en de kracht onzer liefde. Zij is nadering van zijne liefde; want zij bestaat in een innerlijk welgevallen aan den broeder, geboren uit het geloof, dat God ten welgevallen aan hem